

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบในการป้องกันและควบคุมโรคอุจจาระร่วง ในผู้เลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC) และศึกษาความรู้ ความเชื่อ ด้านสุขภาพ การปฏิบัติตนและระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคอุจจาระร่วง ในพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลโนนแหลมทอง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัด กาฬสินธุ์

กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้ปกครองเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 31 คน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 5 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกระบวนการวิจัยทั้งหมด ในการศึกษาครั้งนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วยหมวดความรู้เกี่ยวกับโรคอุจจาระร่วง หมวดแบบแผนความเชื่อเกี่ยวกับโรคอุจจาระร่วง และสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมโดยการจัดสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม หลังจากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติ paired t-test ในการศึกษาทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการดำเนินการ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงดูเด็กที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 87.1 อายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 32.3 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 80.6 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 67.7 รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 48.4 และผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโรคอุจจาระร่วง ความเชื่อ ด้านสุขภาพ 3 ด้าน ของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังดำเนินการพบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ $p\text{-value} < 0.05$ ส่วนระดับการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคอุจจาระร่วงและระดับการมีส่วนร่วม ภายหลังเสร็จสิ้นโครงการ พบว่าอยู่ในระดับดี ร้อยละ 100 และยังพบว่า อุบัติการณ์ของโรคอุจจาระร่วงของหมู่บ้านที่ศึกษามีอัตราการลดลงจาก 8,538.1 เป็น 2,025.3 ต่อแสนประชากร รูปแบบที่ได้ประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินการแบบมีส่วนร่วม(AIC) โดยร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาและหาวิธีการในการป้องกันหรือแก้ไขสภาพปัญหาโรคอุจจาระร่วงในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ขั้นตอนดำเนินงานตามโครงการโดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และขั้นตอนการติดตามประเมินผล

จากการประชุมวางแผนอย่างมีส่วนร่วม ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมเป็นอย่างดี มีการดำเนินการ การควบคุมป้องกันโรคอุจจาระร่วงที่ชุมชนดำเนินการเอง ร่วมดำเนินการ และสนับสนุนจากหน่วยงาน จำนวน 7 โครงการ ประกอบด้วย 1) โครงการสุขศึกษาประชาสัมพันธ์ เพื่อป้องกันโรคติดต่อในท้องถิ่น 2) โครงการเยี่ยมยามตามข่าว เล่าเรื่องสุขภาพ 3) โครงการประกวดคุ่มสะอาด บ้านน่าอยู่ 4) โครงการร้านอาหารสะอาด ปลอดภัยในชุมชน 5) โครงการจัดหาดังขยะในชุมชน 6) โครงการปรับปรุงโรงครัวศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนมน 7) โครงการรณรงค์ฉีดพ่นน้ำยาคลอรีนในหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละโครงการมีองค์กรในชุมชนเข้าร่วมรับผิดชอบเป็นอย่างดี

This study was a participatory action research. The purposes of the study were to study the diarrhea disease prevention and control model of the care takers taking care of children aged under 5 years old, focusing on the community participation by using appreciation, influence and control techniques, and to study health belief, behaviors and the level of participation in preventing diarrhea disease. The study was conducted at Moo 6 Noonlamthong Subdistrict, Sahasakhan District, Kalasin Province.

The participants consisted of 31 care takers taking care of children aged under 5 years old, 10 health care volunteers and 5 local administrative officers. The purposive sampling method was used to select the participants. Both quantitative and qualitative data were collected. The questionnaire covering the knowledge of diarrhea diseases and health belief was used to collect quantitative data while group discussion, depth interview and participatory observation were used to collect qualitative data. The obtained data were statically analyzed by using paired t-test in order to test the difference of the score before and after doing activities. The content analysis was used to analyze the qualitative data.

The results of the study revealed that most of the care takers were women which was 87.1 percent; aged 40-49 years old was 32.3 percent, working as farmers 80.6 percent; 67.7 percent of them were primary educated; and the income less than 3000 baht was 48.8 percent. In addition, the results when comparing the knowledge about diarrhea disease and health belief in 3 aspects, it was found that the knowledge after using the activities was higher than before using the activities: the level of significant at p -value < 0.05 . The level of diarrhea disease prevention and the level of participation after the project had done were in good level 100 percent. Moreover, it was found that the incident rate of diarrhea disease in children aged under 5 years old declined from 8,538.1 to 2,025.3 per 100,000 population. The obtained pattern was the process of AIC by analyzing problems and the cause of problems together including finding out the way to solve the problems. The person taking care of the project and the evaluation process were defined.

Furthermore, the community participation in the planning process was at high level. There were 7 projects receiving good participation from the community and the related organizations which were 1) the project of health education campaign to prevent communicable diseases in the community, 2) the project of visiting and talking about health, 3) the clean house contest project, 4) the clean food and restaurants project, 5) the dustbin distribution project, 6) Bann Namon Children Care Center's kitchen improvement project, and 7) the spraying chlorine in the community project. All of the projects obtained good cooperation from the organizations in the community.